

Ο μετασχηματισμός μιας παραδοσιακής ελληνικής βιομηχανίας σε θυγατρική: Η περίπτωση της Ελαΐς Α.Ε.

Κωνσταντίνος Τραχανάς*

Περίληψη

Το άρθρο αυτό αναφέρεται στις επιχειρηματικές δραστηριότητες μιας μικρής παραδοσιακής βιομηχανίας, η οποία συσπίνεται το 1920 ως ετερόρρυθμη εταιρία, στο μετασχηματισμό της το 1932 σε ανώνυμη εταιρία με τη συνεισφορά της Τράπεζας Χίου, στη συνεργασία της με το πολυεθνικό συγκρότημα Unilever το 1962, στην ανάληψη της διοίκησής της το 1976 από μάντζερς της Unilever και τέλος στη μετατροπή της σε θυγατρική επιχείρηση του πολυεθνικού συγκροτήματος το 1982. Καθοριστικό στοιχείο για την εγκατάσταση της Unilever στην Ελλάδα, αποτελεί αποκλειστικά η εγχώρια αγορά, ενώ σήμερα η Ελαΐς κατέχει ηγετική θέση στον κλάδο της, με υψηλό μερίδιο αγοράς.

1. Εισαγωγή

Παρά την πολιτικοοικονομική σύγχυση που επικρατεί στην Ελλάδα κατά τους πρώτους μήνες της μικρασιατικής καταστροφής, οι προοπτικές των κερδών στη βιομηχανία και το εμπόριο

* Διδάκτορας οικονομολόγος-επιχειρησιακός ερευνητής.

δείχνουν να έχουν δυνατότητες βελτίωσης. Ήδη από τις αρχές του 1923 επέρχεται σημαντική αναζωογόνηση της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία οδηγεί στην αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής τα αμέσως επόμενα χρόνια. Προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλλει και η εφαρμογή του νόμου 2948/1922 «περί προαγωγής της βιομηχανίας και βιοτεχνίας»¹, με την οποία μειώνεται ο ξένος ανταγωνισμός και διευκολύνεται η κατάκτηση ενός μεγαλύτερου μεριδίου της εγχώριας αγοράς από τις ελληνικές βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις². Κατά την περίοδο 1921-1925 ιδρύονται 470 βιομηχανικές επιχειρήσεις με συνολική κινητήρια δύναμη 12.000 ίππους, από τις οποίες 229 είναι βιομηχανίες ειδών διατροφής (Κορδάτου Γ. 1930, σελ. 75). Η παραγωγή αυτής της κατηγορίας βιομηχανιών από 241 και 400 εκατ. δρχ. που είναι το 1921 και το 1922 αντίστοιχα, ανεβαίνει το 1923 σε 675,15 εκατ. δρχ. (Δρόσου Σ. 1973, σελ. 57).

Κάτω από τις συνθήκες αυτές, συστήνεται το 1920 η ετερόρρυθμη εταιρία με την επωνυμία «Αριστοτέλης Κ. Μακρής και Σία» και τον τίτλο «Ελληνική Βιομηχανική Εταιρία Ελαιουργικών Επιχειρήσεων Ελαΐς». Σκοπός της είναι η εγκατάσταση, η λειτουργία και η επέκταση των βιομηχανικών εκμεταλλεύσεων, που έχουν ως βάση την ελαιουργία και ιδιαίτερα τα σπορέλαια, βαμβακέλαια, λινέλαια, ελαιόλαδα και άλλες συναφείς προς την ελαιουργία δραστηριότητες. Κινητήρια δύναμη για την ίδρυση της επιχείρησης είναι το κοινό όραμα των έξι εταίρων, ηγετική όμως φυσιογνωμία αποτελεί ο χημικός-ελαιουργός Αριστοτέλης Μακρής, μικρασιατικής καταγωγής, ο οποίος ως γενικός και τεχνικός διευθυντής κινητοποιεί όλους τους οργανωτικούς μηχανισμούς για να λειτουργήσει η επιχείρηση. Το αρχικό κεφάλαιο της εταιρίας ανέρχεται σε 225.000 δραχμές, ενώ η παραγωγική δραστηριότητά της ξεκινάει το 1922, μετά από την αγορά οικοπέδου στο Φάληρο και μηχανολογικού εξοπλισμού από την Αγγλία. Το εργατικό δυναμικό της νέας εταιρίας προέρχεται από τις συνοικίες της ευρύτερης περιοχής του Πειραιά, αφού οι περισσότεροι από αυτούς είναι μικρασιάτες πρόσφυγες. Η έλλειψη κεφαλαίων για την παραπέρα ανάπτυξη της εταιρίας, την υποχρεώνει να ζητήσει τη δανειοδότησή της από την Τράπεζα Χίου, των αδελφών Πασπάτη. Πράγματι η Τράπεζα Χίου προβαίνει σε τρεις δανειοδοτήσεις με ποσό 5.000 λιρών Αγγλίας η κάθε μία, με αντάλλαγμα τη μετατροπή της σε ανώνυμη εταιρία.

2. Η Ελαιΐς, ανώνυμη εταιρία και η συνεργασία της με τη Unilever

2.1. Η ίδρυση και λειτουργία της Α.Ε.

Παρά τη συνεχιζόμενη παγκόσμια οικονομική κρίση, το 1932 θεωρείται για την Ελλάδα έτος επενδυτικής απογείωσης³. Το Νοέμβριο του ίδιου χρόνου γίνεται η διάλυση της ετερόρρυθμης εταιρίας και η σύσταση της νέας ανώνυμης εταιρίας. Στο καταστατικό της νέας εταιρίας, ως σκοπός αναφέρεται η επιχείρηση παντός είδους ελαιουργικών ή παρεμφερών εργασιών, καθώς επίσης, η εισαγωγή-εξαγωγή και εμπορία κάθε είδους βιομηχανικών προϊόντων.

Το εταιρικό κεφάλαιο ορίζεται σε 10.000.000 δρχ., το οποίο διαιρείται σε 10.000 χιλιάδραχμες ανώνυμες μετοχές, από τις οποίες 8.125 περιέρχονται στους παλαιούς ετερόρρυθμους εταίρους, ενώ το υπόλοιπο των μετοχών λαμβάνει ο όμιλος των αδελφών Πασπάτη⁴. Εξάλλου μετά από σχετική συμφωνία και δέσμευση, την προεδρία του Δ.Σ. αναλαμβάνει ο Αλέξανδρος Καλφόπουλος, ο οποίος μαζί με το σύμβουλο Πέτρο Ξυδάκη, αποτελούν τα έμπιστα πρόσωπα των αδελφών Πασπάτη. Ταυτόχρονα διορίζεται ως παρατηρητής τους στην Ελαιΐς Α.Ε. ο τμηματάρχης της Τράπεζας Χίου, Πέτρος Φιδέλης, ο οποίος και αναλαμβάνει ως προϊστάμενος του λογιστηρίου και πολύ αργότερα ως διευθύνων σύμβουλος της εταιρίας. Με τον τρόπο αυτό το τραπεζικό κεφάλαιο παρεμβαίνει καταλυτικά στις χρηματοοικονομικές, οργανωτικές και διοικητικές λειτουργίες της νέας ανώνυμης εταιρίας, ενώ θα διαδραματίσει σημαντικότερο ρόλο στις μελλοντικές της εξελίξεις, κατά τις επόμενες δεκαετίες.

Ένα από τα πρώτα μελήματα της νέας εταιρίας είναι η συμπλήρωση της βιομηχανικής κατεύθυνσης των εργασιών της με την ίδρυση και λειτουργία τμήματος υδρογόνωσης, με στόχο την παραγωγή εδωδιμων λιπών. Αυτό, γιατί μεταξύ της εγχώριας ζήτησης και της παραγωγής εμφανίζεται διαφορά τουλάχιστον 2.700 τόνων ετησίως. Για την αρτιότερη λειτουργία του τμήματος υδρογόνωσης η εταιρία προβαίνει σε σημαντικές επενδύσεις για την επέκταση των εγκαταστάσεων του εργοστασίου της, με αύξηση του κεφαλαίου της, το οποίο ανέρχεται στα μέσα του 1935 σε 18.500.000 δραχμές⁵.

Η παραγωγικότητα των εγκαταστάσεων υδρογόνωσης της

Ελαΐς Α.Ε είναι το 1939 περίπου 10.000 τόνοι ετησίως σε υδρογονωμένο ελαιόλαδο, σύμφωνα με υπόμνημα της Technical Research Works Ltd⁶. Η ποσοστιαία κατανομή της κατανάλωσης υδρογονωμένων προϊόντων της εταιρίας είναι το 1940 η παρακάτω: Αθήνα 46,22%, Πειραιάς 36,20% και επαρχία 17,58%. Τα καθαρά κέρδη προς διάθεση, σχεδόν τριπλασιάζονται τη χρονική περίοδο 1932-1940, ενώ το 1937 επιτυγχάνεται το υψηλότερο ποσό καθαρών κερδών προς διάθεση, το οποίο ανέρχεται σε 3.140.480 δρχ. και με συντελεστή αποδοτικότητας των κεφαλαίων της 17%.

Κατά την περίοδο του πολέμου, η Ελαΐς αναστέλλει τις παραγωγικές της δραστηριότητες, ενώ η οικονομική της κατάσταση μετά την απελευθέρωση είναι απογοητευτική.

2.2. Η ανασυγκρότηση και η συνεργασία με τη Unilever

Μετά το τέλος του πολέμου, η Τράπεζα Ελλάδος χορηγεί πίστωση 40 εκατομμυρίων δρχ. για την ανόρθωση της εταιρίας. Από το παραπάνω ποσό, 15 εκατ. δρχ. διατίθενται για την αγορά πρώτων υλών, ενώ με τα υπόλοιπα καλύπτονται δαπάνες για την αποπεράτωση των εγκαταστάσεων του τμήματος μαργαρίνης.

Το 1947 η εταιρία παράγει και διαθέτει στην εγχώρια αγορά το προϊόν της Βιτάμ, ενώ σημαντικές πρωτοβουλίες αναλαμβάνονται από τα στελέχη της και τους συνεργάτες της για την προώθηση των τυποποιημένων προϊόντων της και στην επαρχία με διαφημιστικές καμπάνιες.

Το Δεκέμβριο του 1947 επέρχονται και σημαντικές διοικητικές μεταβολές, μετά το θάνατο του ιδρυτή της εταιρίας και γενικού διευθυντή της, Αριστοτέλη Μακρή. Μετά από την πρόταση του Αλέξανδρου Πασπάτη, που γίνεται αποδεκτή από το διοικητικό συμβούλιο, τη θέση αυτή καταλαμβάνει ο Βασίλειος Μελάς που είναι και πρόεδρος του Δ.Σ. Κατά το έτος 1950 αποπερατώνονται τα έργα ανασυγκρότησης και βελτίωσης των εργοστασίων της εταιρίας. Την ίδια χρονιά τα βιομηχανικά της προϊόντα, εκτός από το Βιτάμ, είναι το Στερεόλ, η Φυτίνη, το Ικο, ενώ συνεχίζονται κανονικά η παραγωγή λινέλαιου, λινάλευρου και λινόπιτας. Παράλληλα, συνεχής είναι η αναζήτηση νέων επιστημονικών επιτευγμάτων και τεχνικών σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης, όπως Δανία, Ολλανδία, Δυτ. Γερμανία για την παρακολούθηση του ευρωπαϊκού «γίγνεσθαι» στον τομέα της διατροφής, αλλά και στις δυνατότητες μεταφοράς τεχνογνωσίας.

Μετά από επίμονες, μακροχρόνιες προσπάθειες των στελεχών της, για να προωθηθούν ακόμη περισσότερο τα προϊόντα της στην επαρχία και να αποκτήσει εξωστρέφεια η επιχείρηση, η Ελαΐς κατορθώνει στα μέσα της δεκαετίας του '50 να είναι η μεγαλύτερη κατά σειρά εγκαταστάσεων, αλλά και σε ό,τι αφορά την οικονομική εμβέλεια, βιομηχανία υδρογονωμένων ελαίων και λιπών στην Ελλάδα (Σίδερη Ν.1955, σελ.165-166). Τα προϊόντα της διατίθενται στις αγορές του εξωτερικού, όπου υπάρχουν ελληνικές κοινότητες, όπως στην Κύπρο, στην Αίγυπτο και στις Η.Π.Α.

Κατά την ίδια περίοδο, ο πρόεδρος του Δ.Σ. της εταιρίας έρχεται σε διαπραγμάτευση με ανώτατα στελέχη της πολυεθνικής επιχείρησης Unilever N.V. στο Ρότερνταμ της Ολλανδίας, προκειμένου να πετύχει συνεργασία με το ξένο κεφάλαιο. Η σύνδεση της Ελλάδος με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, η οποία επικυρώνεται την 12η Μαρτίου 1962, φαίνεται να δημιουργεί ένα ευνοϊκό κλίμα στον επιχειρηματικό κόσμο της χώρας, εξαιτίας των συνεπειών- δασμολογικών, εξαγωγικών κ.λ.π.- που προβλέπονται από τη σύνδεση αυτή. Η διοίκηση της Ελαΐς συγκαλεί έκτακτη γενική συνέλευση των μετόχων, προκειμένου ο πρόεδρος της εταιρίας, Βασίλειος Μελάς, να τους ενημερώσει για τις διαπραγματεύσεις που είχε ξεκινήσει με τα στελέχη της πολυεθνικής επιχείρησης⁷. Μετά τη διευθέτηση και των τελευταίων λεπτομερειών, υπογράφεται η σύμβαση συνεργασίας των δύο εταιριών στις 6 Μαρτίου 1962. Το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας αυξάνεται με την έκδοση 10.800 νέων μετοχών. Για να καλυφθεί το αντίστοιχο ποσό η Unilever N.V. εισάγει από το εξωτερικό κεφάλαια 825.000\$ Η.Π.Α., με βάση το Ν.Δ 2687/53⁸. Η συμμετοχή της Unilever στο κεφάλαιο της Ελαΐς Α.Ε. είναι 27,7%, ενώ έχει συμφωνηθεί ότι το ποσοστό θα αυξάνεται προοδευτικά.

Στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας προωθούνται δύο νέα πρόσωπα, οι R.G. Jurgens και W.P. Munger, οι οποίοι καταλαμβάνουν θέσεις συμβούλων, ενώ ο δεύτερος είναι και εθνικός διευθυντής της Unilever στην Ελλάδα. Το Σεπτέμβριο του 1962 πεθαίνει ο αντιπρόεδρος του Δ.Σ. της εταιρίας, Αλέξανδρος Πασπάτης, ενώ θέση συμβούλου καταλαμβάνει ο γιος του, Γεώργιος Πασπάτης. Κάτω από τις εξελίξεις αυτές η εταιρία ξεκινάει από τις αρχές του 1963 την εκτέλεση του νέου δεκαετούς προγράμματος εκσυγχρονισμού της, με τη συμπαράσταση αλλά και εποπτεία της Unilever N.V.

2.3. Unilever N.V.: μια ιστορική ευρωπαϊκή εταιρία

Η Unilever είναι μια αγγλο-ολλανδική εταιρία που πρωτοπήρε τη σημερινή της μορφή το 1929. Η ολλανδική της ρίζα ξεκινά από δύο εμπόρους βουτύρου, τον Simmon von der Bergh και τον Anton Jurgens. Η ζήτηση για το προϊόν τους είχε ξεπεράσει κατά πολύ την προσφορά και για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στην αυξημένη κατανάλωση, ιδρύουν την εταιρία Dutch Margarine Unie, για να παράγουν μαργαρίνη που αποτελεί τη μεγάλη εφεύρεση της εποχής εκείνης. Το 1886 στην Αγγλία ο παντοπώλης William Lever συστήνει και λειτουργεί βιομηχανική μονάδα παραγωγής σαπουνιού, σε τυποποιημένη μορφή με την ονομασία Sunlight. Πρώτες κύριες ύλες για την παραγωγή του προϊόντος του είναι τα λίπη και τα έλαια, όπως γίνεται και με τη μαργαρίνη. Το τελευταίο αυτό κοινό στοιχείο τους οδηγεί στο τέλος της δεκαετίας του '20 στη συνένωσή τους. Στην αρχή δημιουργούνται δύο μητέρες εταιρίες, η Unilever N.V., η οποία λειτουργεί με βάση την ολλανδική νομοθεσία και έδρα το Ρότερνταμ και η Unilever L.t.d., που λειτουργεί με βάση τους αγγλικούς νόμους και έδρα το Λονδίνο.

Έτσι από τις αρχές του '30 η Unilever είναι πολυεθνική επιχείρηση, η οποία επεκτείνεται σε μεγάλο βαθμό. Το σύνολο των εταιριών που ανήκουν άμεσα ή έμμεσα ή και ελέγχονται απ' αυτήν, αποτελεί το συγκρότημα Unilever, το οποίο δραστηριοποιείται στις περισσότερες χώρες του κόσμου και απασχολεί πάνω από 305.000 εργαζόμενους, από τους οποίους 40.000 περίπου είναι στελέχη.

Πρόκειται για μία από τις μεγαλύτερες εταιρίες στο είδος της. Καταλαμβάνει την 25η θέση μεταξύ των μεγαλύτερων εταιριών του κόσμου με βάση τη σύνθεση των πωλήσεων, των κερδών, των περιουσιακών της στοιχείων και της χρηματιστηριακής της αξίας, ενώ κατέχει την όγδοη θέση από πλευράς συνολικών πωλήσεων ανάμεσα στις ευρωπαϊκές εταιρίες και την πρώτη θέση σε αριθμό καταναλωτικών προϊόντων⁹. Τα περισσότερα προϊόντα που παράγει είναι τυποποιημένα καταναλωτικά αγαθά σε συσκευασία, όπως προϊόντα διατροφής (30%), απορρυπαντικά και είδη καθαρισμού (20%).

Επιπλέον, άλλοι σημαντικοί τομείς δραστηριότητάς της είναι τα χημικά προϊόντα, οι πλαστικές ύλες και τα υλικά συσκευασίας, συστατικά για τροφές και ζωοτροφές, καθώς επίσης και προϊόντα αρωματοποιίας. Στα προϊόντα διατροφής περιλαμβάνονται μαργα-

ρίνες, έλαια και λίπη, παγωτά, διάφορα κατεψυγμένα προϊόντα και προϊόντα απαραίτητα στην καθημερινή ζωή, όπως κρέας, ψάρια, λαχανικά, τσάι, σούπες και διάφορες σάλτσες. Οι προσπάθειές της για έλεγχο των πηγών στις πρώτες ύλες, την οδηγούν σε χώρες της Αφρικής (Ζαίρ, Γκάνα, Νιγηρία, Τανζανία, Κένυα), αλλά και στην Κολομβία, την Ινδία, την Ταϊλάνδη, τη Μαλαισία κ.α. (Unilever PLC.1988, σελ. 9-11).

Στο τέλος της δεκαετίας του '70 τα ενδιαφέροντά της στρέφονται και προς τις Η.Π.Α. Το 1978 αγοράζει την πολυεθνική χημική βιομηχανία National Starch and Chemical Corporation, ενώ το 1986 προβαίνει στην αγορά του οργανισμού Cheeseborough Ponds, που έχει ποικιλία δραστηριοτήτων, η σημαντικότερη των οποίων είναι τα καλλυντικά.

Σήμερα η Unilever έχει θυγατρικές επιχειρήσεις σε 75 χώρες του κόσμου, ενώ το 65% περίπου των κεφαλαίων της είναι επενδυμένο σε χώρες της Ευρώπης, το 14% περίπου στην Αμερική και το 14% περίπου στην Αφρική (EDMA, 1975, σελ 207). Κατά γενικό κανόνα δεν ελέγχει πάνω από 70% μιας αγοράς, ενώ πολιτική της εταιρίας είναι ακόμη και σήμερα η ιδιαίτερη προβολή των εθνικών εταιριών του συγκροτήματος στο καταναλωτικό κοινό, με αποτέλεσμα το όνομα της «μητέρας» επιχείρησης να είναι σχεδόν άγνωστο, όπως συμβαίνει και με την Ελαις Α.Ε.

Τέλος, το 1963 η Unilever συμμετέχει στη βιομηχανική και εμπορική εταιρία ΕΒΑ-Κλινέξ των αδελφών Χατζηκοκόλη, η οποία ιδρύεται το 1947 και παράγει χρώματα και βαφές, καθώς επίσης και ένα λευκαντικό τη χλωρίνη Κλινέξ, που σημειώνει μεγάλη εμπορική επιτυχία. Σήμερα η Lever Ελλάς παράγει και εισάγει από το εξωτερικό απορρυπαντικά, καλλυντικά και άλλα βιομηχανικά προϊόντα. Απασχολεί περίπου 900 εργαζόμενους, ενώ κατέχει την πρώτη θέση στις πωλήσεις απορρυπαντικών στην Ελλάδα (Γρηγορογιάννη Α.1975, σελ.47).

2.4. Η ανοδική πορεία της Ελαις

Η συνεργασία της εταιρίας με τη Unilever και η αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου, της επέτρεψαν να εκπονήσει ένα πιο τολμηρό επενδυτικό πρόγραμμα για την επόμενη δεκαετία. Το πρόγραμμα αυτό αφορούσε στις επεκτάσεις οικοδομικών και μηχανολογικών εγκαταστάσεων, αλλά και στις νέες αγορές οικοπέδων για την υποβοήθηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων της επιχείρησης.

Το 1970 η εταιρία παράγει ήδη είκοσι –συνολικά– προϊόντα τα οποία προσφέρει στην κατανάλωση σε πενήντα διαφορετικές συσκευασίες, είτε για οικιακή είτε για επαγγελματική χρήση¹⁰. Οι έξι διαφορετικοί τύποι τυποποιημένου ελαιόλαδου, τα τυποποιημένα προϊόντα της από ελαιόλαδο και άλλα φυτικά έλαια, καθώς και τα επαγγελματικά της προϊόντα την αναδεικνύουν σε πρότυπη μονάδα στον κλάδο της, εφάμιλλη των ευρωπαϊκών εταιριών.

Οι πωλήσεις των εδωδιμων προϊόντων της παρά τον πολύπλευρο ανταγωνισμό, αυξάνονται συνεχώς. Οι πωλήσεις κύριων προϊόντων από 4.970 τόνους που είναι το 1960, ανέρχονται σε 17.967 τόνους το 1969, δηλαδή σημειώνεται αύξηση 261,5%. Επίσης ο κύκλος εργασιών της από 119.523 χιλ. δρχ. αυξάνεται σε 530.873 χιλ. δρχ. κατά την ίδια περίοδο, ήτοι ποσοστιαία μεταβολή της τάξης των 344,2%.

Κατά τα μέσα της δεκαετίας του '60 η εταιρία επικεντρώνει το ενδιαφέρον της και προς τις εξαγωγές, με τη χάραξη μόνιμης και επίμονης εξαγωγικής πολιτικής με ενθαρρυντικές ενδείξεις, παρά το σκληρό ανταγωνισμό που προέρχεται κυρίως από τα ιταλικά και ισπανικά ελαιόλαδα. Για να εξυπηρετηθούν καλύτερα τα συμφέροντα της εταιρίας, συστήνει στο Αμβούργο της Δυτ. Γερμανίας με άλλους ενδιαφερόμενους, εταιρία περιορισμένης ευθύνης με την επωνυμία «Vergina». Σκοπός της είναι η προώθηση εδωδιμων ελληνικών προϊόντων και η κατάκτηση της γερμανικής αγοράς. Παράλληλα δημιουργεί σημαντικά προγεφυρώματα και σε άλλες χώρες της Δ. Ευρώπης (Μ. Βρετανία, Βέλγιο, Γαλλία, Ολλανδία, Ιταλία, Φινλανδία και Σουηδία), στις Η.Π.Α., στον Καναδά, στην Αυστραλία, στην Ιαπωνία και σε χώρες της Αφρικής.

Από τα τυποποιημένα προϊόντά της τα σημαντικότερα για το 1975 είναι το Φλωρίνα με 145 τόνους και εισροή 10,9 εκατ. δρχ., η Νέα Φυτίνη με 88,5 τόνους και 5,3 εκατ. δρχ. και το Άλις με 26,5 τόνους και 2,1 εκατ. δρχ.

3. Η Ελαΐς, θυγατρική εταιρία της Unilever

3.1. Η ανάληψη της διοίκησης

Από τις αρχές του 1975 η Unilever εκδηλώνει το ενδιαφέρον της για ενεργητικότερη και ουσιαστικότερη συμμετοχή της στη διοίκηση της Ελαΐς. Οι λόγοι που δικαιολογούν τη θέση αυτή είναι:

- α. Η αλλαγή του πολιτικού σκηνικού που επηρεάζει τις οικονομικές και κοινωνικές δομές της χώρας, καθώς και τις εργασιακές σχέσεις. Η επικείμενη δε ένταξη της Ελλάδος, ως δέκατο μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, δημιουργεί ένα κλίμα αισιοδοξίας και θετικές προοπτικές για την ελληνική βιομηχανία στους επιχειρηματικούς κύκλους της χώρας.
- β. Η επιθυμία που έχει εκφραστεί από τον πρόεδρο και γενικό διευθύνοντα σύμβουλο Β. Μελά να εγκαταλείψει τη θέση του γενικού διευθύνοντα συμβούλου, μετά από μακροχρόνια εκτέλεση των καθηκόντων του.
- γ. Η επικείμενη κατοχή της πλειοψηφίας του μετοχικού της κεφαλαίου από τη Unilever για την εφαρμογή ενός νέου επενδυτικού προγράμματος και την υλοποίηση της πολιτικής της, στα πλαίσια της κοινής αγοράς.

Καθήκοντα γενικού διευθύνοντα συμβούλου αναλαμβάνει ο Κωνσταντίνος Πινότσης, ανώτατο στέλεχος της Unilever στην Αφρική (Ζαίρ) και στην Ευρώπη, ενώ από το 1970 είναι σύμβουλος στο διοικητικό συμβούλιο της Ελαΐς.

Από το 1979 διευρύνεται και η διεύθυνση της εταιρίας με τη δημιουργία νέων αυτοδύναμων διευθύνσεων και τη στελέχωσή τους με έμπειρους και ικανούς μάντζερς, οι περισσότεροι από τους οποίους προέρχονται από τη «μητέρα» επιχείρηση, για την υλοποίηση της πολιτικής της, ενόψει μάλιστα και της ανάληψης της πλειοψηφίας του μετοχικού της κεφαλαίου, η οποία θα πραγματοποιηθεί το 1982¹¹.

Οι παραπάνω διοικητικές και οργανωτικές εξελίξεις, δίνουν στην εταιρία Ελαΐς έναν τελείως διαφορετικό προσανατολισμό, που σε συνδυασμό με την επέκταση των βιομηχανικών αλλά και των εμπορικών δραστηριοτήτων της, ως αντιπροσώπου της Unilever, την καθιστούν περισσότερο ανταγωνιστική στην εγχώρια αγορά.

3.2. Η επέκταση των δραστηριοτήτων της

Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας το 1977 και η σύναψη μακροπρόθεσμου δανεισμού της, της εξασφαλίζουν τη δυνατότητα σταδιακής υλοποίησης επενδυτικού προγράμματος για τη βελτίωση των εγκαταστάσεων και την αγορά νέου μηχανολογικού εξοπλισμού. Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού, η Ελαΐς παράγει μετά από μακρά εργαστηριακή και εμπορική έρευ-

να, τη νέα επιτραπέζια μαργαρίνη Νέο Βιτάμ Soft, την οποία προωθεί με επιτυχία στην ελληνική αγορά. Αργότερα και παρά τη στασιμότητα της αγοράς στις επιτραπέζιες μαργαρίνες, η εταιρία θα προωθήσει δυο νέα προϊόντα της με μειωμένη περιεκτικότητα σε θερμίδες. Το Βιτάμ Light και το Becel.

Έτσι, σήμερα στον τομέα των μαργαρινών εκτός από το Βιτάμ που είναι και ο οδηγός της αγοράς (market leader), η εταιρία διαθέτει σειρά προϊόντων της που ικανοποιούν τις ιδιαίτερες ανάγκες του καταναλωτή.

Στην αγορά των φυτικών λιπών η Ελαΐς κατέχει κυρίαρχη θέση, εδώ και πολλά χρόνια, χάρη στην καθιερωμένη Νέα Φυτίνη, αλλά και των νέων προϊόντων της Φλώρα, Ελφίνο και Νέο Τοπάν (Μέλιου Ν. και Μπαφούνη Λ. 1977, σελ. 53-80).

Κυρίαρχη όμως θέση κατέχει η εταιρία και στον τομέα των ελαιόλαδων, με διαφορετικές γεύσεις και ποιότητες, όπως το Ελάνθη, το Άλτις, το Φλωρίνα και το Νιό, ενώ καθιερωμένα στην αγορά θεωρούνται το ηλιέλαιο Sol και το αραβοσιτέλαιο Φλώρα.

Στον τομέα των επαγγελματικών προϊόντων η παραγωγή οργανώνεται το 1976 σε νέες βάσεις. Μετά την παραγωγή προϊόντων που αποτελούν πρώτες ύλες για τις βιομηχανίες τροφίμων, σχεδιάζεται και υλοποιείται η παραγωγή προϊόντων τα οποία απευθύνονται στο χώρο της αρτοποιίας, της ζαχαροπλαστικής, της βιομηχανίας και της βιοτεχνίας τυποποιημένων τροφίμων και έτοιμων φαγητών (Αρτιζάν).

Τέλος, από το 1984 η εταιρία αναλαμβάνει την εμπορία και διάθεση στην ελληνική αγορά σειράς προϊόντων διατροφής της Unilever, τα οποία συμβάλλουν αποφασιστικά στην επέκταση των δραστηριοτήτων της στον τομέα αυτόν. Τα προϊόντα αυτά παράγονται σε εργοστάσια του εξωτερικού, κυρίως όμως σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η σημαντικότερη κατηγορία είναι η σειρά προϊόντων ελαφριάς διατροφής με την ονομασία Linea, αλλά και άλλα τυποποιημένα προϊόντα.

3.3. Οι πωλήσεις κατά κατηγορία προϊόντων

Παρά τη στασιμότητα που εμφανίζει η αγορά των μαργαρινών, οι πωλήσεις της εταιρίας υπερδιπλασιάστηκαν κατά την τελευταία εικοσαετία. Από 7.580 τόνους που είναι το 1976 αυξάνονται σε 17.436 τόνους το 1994. Η ποσοστιαία συμμετοχή όμως των μαργαρινών στο σύνολο των καταναλωτικών παραδοσιακών προϊόντων από 34,3% που είναι το 1976 πέφτει στο 29,6% το 1994. Ση-

μαντικό ρόλο στην αύξηση του όγκου των πωλήσεων μαργαρινών, διαδραματίζουν τα νέα προϊόντα με μειωμένη περιεκτικότητα σε θερμίδες, όπως το Βιτάμ Light, το Becel και το Βιτάμ Soft.

Οι πωλήσεις μαγειρικών λιπών γνωρίζουν την τελευταία δεκαετία μια γενική πτωτική τάση. Η αρνητική αυτή κατάσταση δε φαίνεται να έχει επηρεάσει όμως το μερίδιο της εταιρίας στην αγορά. Το 1976 οι πωλήσεις μαγειρικών λιπών ανέρχονται σε 10.000 τόνους, ενώ το 1994 μειώνονται σε 6.646 τόνους, δηλαδή επέρχεται ποσοστιαία μεταβολή της τάξης των 33,6%. Η ποσοστιαία συμμετοχή των πωλήσεων μαγειρικών λιπών, στο σύνολο των παραδοσιακών καταναλωτικών προϊόντων πέφτει κατακόρυφα. Από 45,3% που είναι το 1974, φτάνει στο 11,3% το 1994.

Αντίθετα προς τα μαγειρικά λίπη, η εξέλιξη των πωλήσεων στον τομέα των ελαιόλαδων και των σπορέλαιων είναι ιδιαίτερα θετική για την Ελαίς, την εξεταζόμενη περίοδο. Από 4.490 τόνους που είναι οι πωλήσεις το 1976, κυρίως ελαιόλαδου, αυξάνονται το 1994 σε 34.616 τόνους, από τους οποίους 16.917 τόνοι είναι ελαιόλαδο, δηλαδή ποσοστό 48,9%. Κατά την περίοδο της τελευταίας εικοσαετίας τα ποσοστά μεταβολής των πωλήσεων είναι υψηλά, ιδιαίτερα δε τις περιόδους 1976-1980 και 1986-1991. Ύστερα από δύο συνεχείς χρονιές με αρνητικά ποσοστά, το 1994 ο όγκος των πωλήσεων της εταιρίας αυξάνεται και πάλι μετά την εφαρμογή ενός συντονισμένου προωθητικού προγράμματος στα ελαιόλαδα. Το ελαιόλαδο Άλτις διατηρεί την ηγετική του θέση στην αγορά, ενώ το Ελάνθη εδραιώνει συνεχώς τη θέση του στο χώρο των παρθένων ελαιόλαδων.

Ο όγκος των πωλήσεων επαγγελματικών προϊόντων αυξάνεται συνεχώς την περίοδο 1987-1994, μετά από μια περίοδο στασιμότητας το προηγούμενο χρονικό διάστημα. Αύξηση παρουσιάζει και η αξία των πωλούμενων προϊόντων κατά την τελευταία πενταετία. Από 2,65 δισ. δρχ. το 1990 ανέρχονται σε 5 δισ. δρχ. το 1994. Στην ευρύτερη αγορά των φυτικών προϊόντων σε συσκευασία, εκτιμάται ότι η εταιρία κατέχει το 35%, μερίδιο το οποίο είναι πολύ υψηλότερο εκείνου του επόμενου ανταγωνιστή της.

Οι πωλήσεις των εισαγόμενων τροφίμων από την εταιρία αναπτύσσονται ικανοποιητικά, ιδιαίτερα μετά το 1990. Το 1994 οι πωλήσεις αυτής της κατηγορίας προϊόντων ανέρχονται σε 1.400 τόνους περίπου, ενώ η αξία τους φτάνει το 1993 σε 7,3 δισ. δρχ.

Τέλος, οι εξαγωγές της εταιρίας αντιπροσωπεύουν ένα πολύ μικρό μέρος των συνολικών της πωλήσεων, τόσο σε ποσότητα όσο και σε αξία, παρά τις τεράστιες δυνατότητες που έχει η επιχείρηση τα τελευταία χρόνια.

3.4. Η κερδοφορία και η απόδοση των κεφαλαίων

Σημαντικότερη χαρακτηρίζεται η αύξηση των κερδών πριν τη φορολογία, κατά την τελευταία εικοσαετία. Από 107,3 εκατ. δραχμές το 1976, ξεπέρασε τις 4.612 εκατ. δρχ. το 1994. Το παραπάνω ποσό αντιπροσωπεύει απόδοση πάνω στις πωλήσεις της τάξης του 9% περίπου, ποσοστό που θεωρείται απόλυτα ικανοποιητικό για τον κλάδο των τροφίμων, στον οποίο δραστηριοποιείται η εταιρία. Σε σταθερές τιμές του έτους 1982, η ποσοστιαία μεταβολή που επήλθε κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, είναι της τάξης των 237,3%. Το υψηλότερο ποσοστό αύξησης των κερδών σε σχέση προς τον προηγούμενο χρόνο πραγματοποιήθηκε το 1986 και είναι 130,2%. Ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά πετυχαίνει η εταιρία και τις χρονιές 1985, 1978 και 1982, ενώ αντίθετα αρνητικά ποσοστά αυξήσεων πετυχαίνει η εταιρία το 1984, το 1977, το 1981, το 1993 και το 1988.

Η υγιής και κερδοφόρα πορεία της Ελαΐς φαίνεται και από την ανάλυση των ισολογισμών της. Ιδιαίτερα για τη χρήση του 1994 προκύπτουν οι παρακάτω διαπιστώσεις:

- Το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας διπλασιάστηκε το 1994 σε σχέση με το 1993, αφού από 1,94 δισ. δραχμές το 1993, ανήλθε σε 3,88 δισ. δρχ. το 1994.
- Τα καθαρά κέρδη - μετά τους φόρους - ανέρχονται το 1994 σε 3,08 δισ. δρχ. έναντι 2,61 δισ. δρχ. το 1993, δηλαδή σημειώθηκε ποσοστιαία αύξηση της τάξης των 18,0%.
- Η απόδοση των ίδιων κεφαλαίων και του ενεργητικού διαμορφώνεται το 1994 στα εντυπωσιακά επίπεδα των 41,9% και 19,8%, ποσοστά τα οποία είναι πολύ καλύτερα εκείνων του 1993, όχι όμως και των προηγούμενων χρόνων.

Σήμερα το 51% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας ελέγχεται από τη Lipoma BV (45,6%) και τη Lever Ελλάς ΑΕΒΕ (5,4%), θυγατρικές της Unilever N.V. Το υπόλοιπο του μετοχικού της κεφαλαίου ελέγχεται από θεσμικούς επενδυτές (14,3%) και από ιδιώτες (34,7%) .

3.5. Η διοίκηση ολικής ποιότητας και το όραμα της εταιρίας

Η πρώτη επαφή της εταιρίας με τη διοίκηση ολικής ποιότητας (TQM) αρχίζει στην αρχή της δεκαετίας. Το πρώτο στάδιο της

εφαρμογής των κανόνων της αναφέρεται σε εκτεταμένη ποιοτική έρευνα που καλύπτει τους πελάτες της, τους προμηθευτές και το σύνολο του προσωπικού της. Στόχος της έρευνας αυτής είναι ο εντοπισμός περιοχών που επιδέχονται βελτίωση ή ανασχεδιασμό. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος, το 1991 εκπαιδεύονται τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της εταιρίας μαζί με πολυάριθμη ομάδα ανώτατων στελεχών. Ο ρόλος της ομάδας αυτής υπήρξε καθοριστικός, αφού συνέβαλε αποφασιστικά στην εκπαίδευση του υπόλοιπου προσωπικού της εταιρίας, στη διοίκηση ολικής ποιότητας. Από τα μέσα του 1992 μέχρι τα μέσα του 1995 κατατέθηκαν 1486 ευκαιρίες για βελτίωση, από τις οποίες υλοποιήθηκε ποσοστό 60%. Εξάλλου στα πλαίσια του προγράμματος αυτού υλοποιούνται οργανωτικές αλλαγές, για την επίτευξη οικονομικών την τριετία 1995-97 της τάξης των 4,3 δισ. δρχ.¹².

Οι βασικές αρχές της διοίκησης ολικής ποιότητας συμπυκνώνονται στο όραμα της εταιρίας, που είναι: «Να είμαστε η καλύτερη εταιρία στην Ελλάδα, καλύτερη από κάθε ανταγωνιστή, βελτιώνοντας συνεχώς τα προϊόντα μας και τις υπηρεσίες που προσφέρουμε, με στόχο την απόλυτη ικανοποίηση των εσωτερικών και εξωτερικών πελατών και προμηθευτών μας». Ο σεβασμός απέναντι στον καταναλωτή, το μέτοχο, τον εργαζόμενο και το κοινωνικό σύνολο, αποτελούν βασικά στοιχεία της φιλοσοφίας της και της συμπεριφοράς της (Σταθόπουλου Θ.1997, σελ. 73). Τέλος, τα προϊόντα της τηρούν τις προδιαγραφές I.S.O 9001 με τις οποίες έχει πιστοποιηθεί η εταιρία.

4. Επίλογος

Η Ελαΐς κατέχει σήμερα την πρώτη θέση μεταξύ όλων των μεγάλων επιχειρήσεων του υποκλάδου, στον οποίον ανήκει, από άποψη κεφαλαίων, συνόλου ενεργητικού, πάγιου ενεργητικού, ίδιων κεφαλαίων, κυκλοφορούντος ενεργητικού, καθαρών κερδών και πωλήσεων (Ροσόλυμου Π. 1995, σελ. 49-53). Τα καθαρά κέρδη της αποτελούν το 12,8% του συνόλου των βιομηχανιών του κλάδου ειδών διατροφής και το 2,5% του συνόλου της μεταποιητικής βιομηχανίας. Κατέχει την πέμπτη θέση με βάση τον κύκλο εργασιών και την τέταρτη θέση με βάση τα κέρδη πριν τους φόρους, στον κλάδο των ειδών διατροφής. Με βάση τα οικονομικά αποτελέσματα του 1996, η αξία των πωλήσεων ανήλθε σε 63,1

δισ. δρχ. και τα καθαρά της κέρδη σε 5,7 δισ. δρχ., κατατάσσοντας την εταιρία στη δέκατη έκτη θέση των μεγαλύτερων βιομηχανικών μονάδων της χώρας, από πλευράς καθαρών κερδών και στη δέκατη τρίτη, από πλευράς διανομής κερδών.

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της εταιρίας σήμερα είναι: Ηγετική θέση στον κλάδο, υψηλό μερίδιο αγοράς, εκσυγχρονισμός εξοπλισμού, χαμηλό κόστος παραγωγής, υψηλή παραγωγικότητα και εξαιρετική χρηματοοικονομική διάρθρωση. Οι παραπάνω διαπιστώσεις δεν ισχύουν μόνο για την Ελαΐς, αλλά και για όλες εκείνες τις εταιρίες τροφίμων που εξαγοράστηκαν τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα από το πολυεθνικό κεφάλαιο και αποτελούν τις σημαντικότερες εταιρίες, στους υποκλάδους τους (Αλλατίνη, Παυλίδης, Βασιλόπουλος κ.α.). Είναι μια στρατηγική που ακολουθούν σχεδόν όλες οι πολυεθνικές επιχειρήσεις σε διεθνές επίπεδο, με καταπληκτικά αποτελέσματα για τα οικονομικά τους συμφέροντα.

Τέλος, η ελληνική αγορά είναι το πιο καθοριστικό στοιχείο για την εγκατάσταση της Unilever στη χώρα, όπως συμβαίνει την ίδια περίοδο και με άλλες πολυεθνικές επιχειρήσεις. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δηλαδή, «η Ελλάδα δε διαμορφώθηκε σε βάση <πλατφόρμα> χαμηλού κόστους παραγωγής για εξαγωγές, αλλά ούτε και σε περιφερειακό κέντρο πολυεθνικών επιχειρήσεων, με στόχο τη διεξόδυση σε γεωγραφικά κοντινές αγορές (π.χ. Μ. Ανατολή), όπως π.χ. συνέβη με τις ανερχόμενες βιομηχανικά χώρες της Ν.Α. Ασίας» (Γιαννίτση Τ. 1983, σελ. 349).

πίνακας 1

Μετοχικό κεφάλαιο – αποθεματικό και κύκλος εργασιών σε χιλ. δρχ., πωλήσεις κύριων προϊόντων σε τόνους, πάγια στοιχεία ενεργητικού σε χιλ. δρχ. και απασχολούμενο εργατοϋπαλληλικό προσωπικό, το 1950, το 1960 και το 1969

	1950	1960	1969
Μετοχικό κεφάλαιο και αποθεματικό	4.838	16.605	137.040
Κύκλος εργασιών	23.751	119.523	530.873
Πωλήσεις κύριων προϊόντων	991	4.970	17.967
Πάγια στοιχεία ενεργητικού	7.332	26.932	119.910
Απασχολούμενο εργατοϋπαλληλικό προσωπικό	140	244	474

Πηγή: Αρχείο Ελαΐς Α.Ε.

πίνακας 2
 Πωλήσεις μαργαρινών και μαγειρικών λιπών σε τόνους,
 από το 1976 ως το 1994

Χρονιές	Μαργαρίνες			Μαγειρικά λίπη		
	Τόνοι	%	% συμμετοχή στο σύνολο	Τόνοι	%	% συμμετοχή στο σύνολο
1976	7.580	-	34,3	10.005	-	45,3
1977	7.415	-2,2	18,1	9.845	-1,6	44,1
1978	8.760	18,1	34,0	10.140	3,0	39,3
1979	9.745	11,2	34,0	10.191	0,5	35,6
1980	11.048	13,4	35,5	10.205	0,2	32,8
1981	11.232	1,7	38,3	9.004	-11,8	30,7
1982	11.604	3,3	35,5	9.266	2,9	28,3
1983	12.525	8,0	36,0	8.780	-5,2	25,2
1984	12.643	0,9	36,6	8.261	-5,9	23,9
1985	12.932	2,3	38,4	8.405	1,7	24,9
1986	14.207	9,9	35,4	8.183	-2,6	20,4
1987	14.455	1,8	32,3	8.161	-0,3	18,2
1988	14.318	-0,9	29,8	7.528	-7,8	15,7
1989	14.575	1,8	28,3	7.923	5,3	15,4
1990	14.466	-0,8	27,4	6.533	-17,5	12,4
1991	15.670	8,3	25,6	7.093	8,6	11,6
1992	16.137	3,0	28,1	7.420	4,6	12,9
1993	16.978	5,2	29,7	7.114	-4,1	12,4
1994	17.436	2,7	29,6	6.646	-6,6	11,3

Πηγή: Αρχείο Ελαΐς Α.Ε.

πίνακας 3
 Πωλήσεις ελαιόλαδων-σπορέλαιων
 και επαγγελματικών προϊόντων σε τόνους
 από το 1976 ως το 1994

Χρονιές	Ελαιόλαδα και σπορέλαια			Επαγγελματικά προϊόντα		
	Τόνοι	%	% συμμετοχή στο σύνολο	Τόνοι	%	% συμμετοχή στο σύνολο
1976	4.490	-	20,3	9.580	-	30,3
1977	5.070	12,9	22,7	8.150	-14,9	26,7
1978	7.075	39,6	27,5	8.965	10,0	25,8
1979	8.727	23,4	30,5	8.223	-8,3	22,3
1980	9.830	12,6	31,6	10.398	26,4	25,1
1981	9.076	-7,7	31,0	10.404	0,1	26,2
1982	11.841	30,5	36,2	10.181	-2,1	23,7
1983	13.499	14,0	38,8	8.624	-15,3	18,8
1984	13.604	0,8	39,4	10.387	20,4	22,5
1985	12.358	-9,2	36,7	10.464	0,8	23,2
1986	17.767	43,8	44,2	9.862	-5,8	19,6
1987	22.191	24,9	49,5	11.093	12,5	19,8
1988	26.269	18,4	54,6	12.300	10,9	20,3
1989	29.085	18,4	56,4	12.965	5,4	19,9
1990	31.757	9,2	60,2	13.370	3,1	20,0
1991	38.200	20,3	62,4	14.552	8,8	18,9
1992	33.573	-12,1	58,5	15.888	9,2	21,0
1993	32.785	-2,4	57,4	15.943	0,4	21,0
1994	34.616	5,6	58,7	16.254	2,0	20,9

Πηγή: Αρχείο Ελαις Α.Ε.

πίνακας 4
Καθαρά αποτελέσματα χρήσης, προ φόρων, από το 1976
ως το 1994 σε τρέχουσες και σε σταθερές τιμές

Χρονιές	Κέρδη χρήσης (εκατ. δρχ.)	% μεταβολή	Δ.Τ.Κ. (διατρο- φής)	Κέρδη σε σταθερές τιμές	% μεταβολή	% κέρδη στις πω- λήσεις
1976	107,3	-	48,2	222,6	-	5,85
1977	80,5	-25,0	51,0	157,8	-29,1	4,40
1978	128,9	60,1	55,1	233,9	48,2	5,29
1979	146,6	13,7	60,8	241,1	3,1	4,81
1980	185,4	26,5	70,3	263,2	9,2	4,69
1981	160,7	-13,3	81,2	197,9	-24,8	4,04
1982	280,7	74,7	100,0	280,7	41,8	6,43
1983	363,3	29,4	118,0	307,9	9,7	3,52
1984	173,7	-52,2	139,6	124,4	-59,6	1,90
1985	320,4	84,5	166,8	192,1	54,4	3,19
1986	887,1	176,9	200,6	442,2	130,2	7,37
1987	1.110,6	25,2	225,9	491,6	11,2	8,54
1988	1.073,0	-3,4	251,1	427,3	-13,1	6,64
1989	1.582,7	47,5	296,8	533,3	24,8	7,09
1990	2.487,9	57,2	360,0	691,1	29,6	8,82
1991	3.291,3	122,3	423,1	777,9	12,6	8,37
1992	4.216,0	28,1	482,8	873,2	12,3	10,46
1993	4.052,6	-3,9	544,1	744,8	-14,7	9,82
1994	4.612,7	13,8	614,3	750,9	0,8	9,13

Πηγές: Αρχείο Ελαΐς Α.Ε. και ΕΣΥΕ.

πίνακας 5
Ενεργητικό, παθητικό σε εκατ. δρχ. και διάφοροι δείκτες
από το 1990 ως το 1994

	1990	1991	1992	1993	1994
A. Ενεργητικό					
Πάγια	5.885,4	6.799,6	10.674,6	12.030,6	13.109,6
Αναπόσβεστα πάγια	2.956,8	3.624,8	7.029,5	7.717,3	7.816,3
Σύνολο πάγιου ενεργ.	2.980,2	3.658,1	7.063,3	7.757,5	7.867,5
Αποθέματα	3.913,9	5.325,6	4.456,4	4.902,5	4.883,9
Απατήσεις	4.271,5	5.345,1	7.309,1	9.684,0	8.574,5
Διαθέσιμα	254,4	195,2	116,5	126,7	699,9
Σύνολο κυκλ. ενεργ.	8.439,8	11.174,4	11.882,0	14.713,2	5.216,6
Σύνολο ενεργητικού	11.436,7	15.074,0	19.192,1	22.665,2	23.283,4
B. Παθητικό					
Μετοχικό κεφάλαιο	1.296,3	1.296,3	1.944,4	1.944,4	3.888,8
Αποθεματικά	3.967,7	5.273,3	5.982,0	6.610,4	7.105,6
Σύνολο ίδιων κεφαλ.	5.530,4	6.836,7	9.564,0	10.188,8	11.002,4
Μακροπροθ. υποχρ.	1.083,5	1.861,0	1.396,9	764,5	1.000,0
Σύνολο βραχυπ. υποχ.	4.649,7	6.288,3	8.161,4	11.594,4	10.870,1
Σύνολο υπο- χρεώσεων	5.733,3	8.149,3	9.558,3	12.358,9	11.870,1
Γ. Δείκτες					
Κέρδη π.φ./ίδια κεφ.	44,9	48,1	44,1	39,8	41,9
Κέρδη π.φ./συν. ενεργ.	21,8	21,8	22,0	17,9	19,8
Ξένα/ίδια κεφάλαια	1,0	1,2	1,0	1,2	1,1
Πωλήσεις/αναπ. πάγια	9,5	10,8	5,7	5,4	6,5
Δαπάνες/μικτά κέρδη	65,8	71,2	62,7	70,9	69,0
Πωλήσεις/απο- θέματα	7,2	7,4	9,1	8,4	10,3

Πηγή: Αρχείο Ελαίς Α.Ε.

Σημειώσεις

1. «Ο νόμος αυτός, ο πρώτος που είχε σαν αντικειμενικό σκοπό την παροχή θετικών υπηρεσιών στη βιομηχανία προέβλεπε, μεταξύ άλλων και τα ακόλουθα ευεργετήματα για τις ελληνικές επιχειρήσεις: α) Δασμολογική ατέλεια επί οικοδομικών υλών και μηχανών για την ίδρυση εργοστασίων. β) Έκπτωση επί των σιδηροδρομικών κομίστρων για τα είδη αυτά και για τα βιομηχανικά προϊόντα. γ) Παροχή του δικαιώματος απαλλοτριώσεως γηπέδων ή και δωρεάν παροχή τους από το κράτος για την ίδρυση βιομηχανικών εγκαταστάσεων και δ) την πρόβλεψη για την ίδρυση τεχνικών και επαγγελματικών σχολών με ευθύνη του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας.» ΓΙΑΝΝΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ Ι. (1978), Οι εξελίξεις της οικονομίας από το 1919 ως το 1926, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΕ, σελ. 299.

2. «Οι προοπτικές των κερδών των βιομηχάνων και εμπόρων, κάτω από αυτές τις συνθήκες, βελτιώνονται. Για τους πρώτους, νομοθετείται επί υπουργίας του Α. Χατζηκυριάκου - προέδρου του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων και Βιοτεχνών (ΣΕΕΒ)- ο νόμος 2948/22 για την ενίσχυση της βιομηχανίας. Παρά τις ελλείψεις του και το γεγονός ότι δεν πρόβλεπε ρητά την αγορά αποκλειστικά ελληνικών προϊόντων από το Δημόσιο, όπως αρχικά ζητούσαν οι βιομήχανοι, ο προστατευτισμός που θέσπιζε, μείωνε τον ξένο ανταγωνισμό και τους διευκόλυνε στην κατάκτηση της εγχώριας αγοράς.» ΨΑΛΙΔΟΠΟΥΛΟΥ Μ. (1989), Η κρίση του 1929 και οι Έλληνες οικονομολόγοι, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, σελ. 81.

3. «Ο Εμμ. Τσουδερός, Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, σημείωσε στην ετήσια έκθεσή του το 1933, ότι μόνο τα προστατευτικά μέτρα το 1932 μαζί με την υποτίμηση της δραχμής είχαν επιφέρει μία γενική αύξηση της αξίας της βιομηχανικής παραγωγής κατά 10% ως 30%. Μέσα στη συνεχιζόμενη διεθνή κρίση στην Ελλάδα αναπτύχθηκε ένα κλίμα ευφορίας των επιχειρήσεων. Αυτό είχε σαν συνέπεια ότι, ενώ στις άλλες χώρες χρησιμοποιούνταν κάθε είδους κίνητρα για να πεισθούν οι επιχειρηματίες να κάνουν επενδύσεις, στην Ελλάδα παρουσιαζόταν ένας συνωστισμός επενδύσεων». ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΥ Κ. (1978), Η ελληνική οικονομία από το 1926 ως το 1935, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Τόμος ΙΕ, σελ. 339.

4. Εφημερίς της Κυβερνήσεως, Δελτίο Ανωτύμων Εταιρειών, Αρ. φύλλου 275, Αθήνα 18 Νοεμβρίου 1932, σελ. 1433-1440 και αρ. φύλλου 251, Αθήνα 28 Οκτωβρίου 1933, σελ. 1681-1682.

5. Η Γενική Συνέλευση της 3ης Απριλίου 1935 αποφασίζει την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου. Σε εκτέλεση της απόφασης αυτής και μετά από σχετική εξουσιοδότηση, το Δ.Σ. της εταιρίας προβαίνει πράγματι σε αύξηση του κεφαλαίου της κατά 4.500.000 δρχ., με την έκδοση 4.500 μετοχών ονομαστικής αξίας 1.000 δρχ η κάθε μία. Πρακτικά Γ.Σ. και

Έκθεση του Δ.Σ προς την τακτική γενική συνέλευση των μετόχων της 18ης Μαΐου 1936, Ελαΐς, Αθήνα 1936.

6. «Αι προσπάθειαι αύται καταβάλλονται ήδη ειδικώτερον υπό της βιομηχανίας ην διευθύνω και ήτις ανέκαθεν ετέθη παρά το πλευρόν της εγχωρίου ελαιοπαραγωγής και υπεστήριξε την δυνατότητα παραγωγής δι' υδρογονώσεως του εξ' ελαιολάδου προϊόντος, ποιοτικώς υπερόχου το οποίον δύναται να υποκαταστήσει το βούτυρον γάλακτος, όταν άλλοι επέμενον και δή υπό την στέγην του κτιρίου τούτου, ως δήθεν προστάται της βαμβακοπαραγωγής, ότι άνευ της συνυπάρξεως υδρογονωμένων ιχθυελαίων ήτο αδύνατον να παραχθή κατάλληλον βουτυρώδες προϊόν, και ότι άνευ ιχθυελαίων ήτο αδύνατος η κατανάλωσις των βαμβακελαίων μας.» ΜΑΚΡΗ Α. (1938), Το ελαιοκομικόν και ελαιουργικόν πρόβλημα, Βιομηχανική Επιθεώρησις, σελ. 9-10.

7. «Χαιρετίζομεν όθεν σήμεραν την είσοδον της Unilever N.V. εις την μετοχικήν μας οικογένειαν και εκφράζομεν την ευχήν, αλλά και την πεποίθησιν, ότι εις μίαν κοινήν προσπάθειαν με κοινούς σκοπούς θα προχωρήσωμεν εν στενή πάντοτε και αγαστή συνεργασία εις την εξυπηρέτησιν ου μόνον των συμφερόντων των συνεταίρων, αλλά και των γενικωτέρων επιδιώξεων της Εθνικής Οικονομίας της χώρας μας.» Από πρακτικά Δ.Σ. και ομιλία του προέδρου Β. Μελά, για τον εορτασμό της πεντηκονταετηρίδος της εταιρίας στις 9 Ιουλίου 1970.

8. Με βάση το Ν.2687/53, στη διάρκεια της περιόδου 1953-1975 εγκρίθηκε η εισαγωγή ξένων κεφαλαίων ύψους 2,85 δισ. δολ. Από αυτά 2,28 δισ. δολ. αφορούσαν τη βιομηχανία, ενώ τελικά από το ποσό αυτό εισήχθη το 45%. Κ.Ε.Π.Ε (1976): Οριστική έκθεση για τις γεωργικές βιομηχανίες στο πενταετές 1976-1980.

9. 50 χρόνια της Α.Ε. ΕΛΑΙΣ, 1920-1970: Ομιλία προέδρου, γενικού διευθύνοντος συμβούλου κατά τον εορτασμό της πεντηκονταετηρίδος της εταιρίας, Απολογισμός χρήσεως 1970, Αθήνα 1971.

10. «Ένας άλλος σταθμός στην ιστορία της εταιρίας, είναι η χρονιά που η Unilever σε συμφωνία με τους άλλους μετόχους αποκτά την πλειοψηφία (51%) των μετοχών. Από τότε η εταιρία διοικείται από managers που διορίζονται από την Unilever, δηλαδή από επαγγελματίες managers, εφαρμόζοντας έτσι την τεχνογνωσία της όσον αφορά το management και το marketing.» ΘΕΟΔΩΡΟΥ Γ. (1975), Γιάννης Καραγεώργος, Στο τιμόνι της «προικισμένης» Ελλάδας, Marketing Report, τεύχος 247, σελ. 14.

11. «Η συνέπεια μιας τέτοιας εξέλιξης για μια βιομηχανία <κλειδί> ενός συγκεκριμένου κλάδου είναι ότι και η στοιχειώδης τεχνολογική έρευνα που γινόταν εδώ, λόγω παράδοσης στον αναφερόμενο κλάδο, έχει σταματήσει, τουλάχιστο στο βαθμό που γινόταν από την Ελαΐς Α.Ε.. Το αποτέλεσμα είναι να διευρύνεται η όποια τεχνολογική διαφορά υπάρχει.» ΛΑΖΑΝΑ Κ. (1981), Το ξένο κεφάλαιο στην ελληνική γεωργία, Επιθεώρηση Αγροτικών Μελετών, τόμος 1, σελ. 88.

12. Διαχειριστική έκθεση του Δ.Σ προς την τακτική γενική συνέλευση

των μετόχων της 29ης Ιουνίου 1995. Απολογισμός χρήσης 1994, 75 χρόνια Ελαΐς, Ελαΐς 1995.

Βιβλιογραφία

- Γιαννίτση Τ. (1983), *Η ελληνική βιομηχανία. Ανάπτυξη και κρίση*, Gutenberg, Αθήνα.
- Γρηγορογιάννη Α. (1975), *Το ξένο κεφάλαιο στην Ελλάδα*, Γραμμή, Αθήνα.
- Δρόσου Σ. (1973), *Αποφασιστική η ώθηση στη βιομηχανία μας*, Ειδικό αφιέρωμα 31, Οικονομικός Ταχυδρόμος.
- E.D.M.A. (1975), *Les societes multinationales*, Charles-Henri FAVROD, Παρίσι.
- Κορδάτου Γ. (1930), *Εισαγωγή εις την ιστορίαν της ελληνικής κεφαλαιοκρατίας*, Πανεπιστημιακό βιβλιοπωλείο Α Κολολού, Αθήνα.
- Μέλιου Ν.-Μπαφούνη Λ. (1997), *Ελαΐς Α.Ε. 1920-1997. Όψεις της οικονομικής της ιστορίας*, Μανδραγόρας, Νέο Φάληρο.
- Ροσολύμου Π. (1995), *Η βιομηχανία ελαιολάδου και πυρηνελαίου. Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών*, Αθήνα.
- Σιδέρη Ν. (1955), *Η ελληνική βιομηχανία. Βιομηχανική παραγωγή και αξία αυτής κατά τα έτη 1953 και 1954*, χ.ε.ο, Αθήνα.
- Σταθοπούλου Θ. (1997), *Ελαΐς Α.Ε. Σφραγίζει μόνο την ποιότητα*, FORUM, Αθήνα.
- Unilever PLC. (1988), *Unilever's plantation. Developing agriculture in the developing world*, Belmont Press, Northampton.